

Рецензия
на дисертационен труд
за получаване на научно-образователна степен “Доктор”
по професионално направление 3.3. Политически науки, шифър 05.11.02 Политология
(Европеистика – Политологични изследвания на ЕС – Европейска идентичност)

Автор на дисертационния труд: Надя Асенова Бирежакли

Научен ръководител: проф. Мария Стойчева, катедра „Европеистика“, СУ „Св. Кл. Охридски“

Тема на дисертацията: „Регионалната политика на ЕС през програмен период 2014-2020 г. – нови измерения на изграждане на положителна идентификация с ЕС“

Автор на рецензията: доц. д-р Татяна Томова; катедра „Публична администрация, СУ „Св. Кл. Охридски“.

1. Общо представяне на докторската дисертация.

Обсъжданата дисертация отговаря на формалните изисквания за разработване на подобен вид труд. Тя се състои от Увод, четири Глави и Заключение. **Уводът** ясно формулира целите, задачите и хипотезите на изследването. **Първа глава** изяснява основните понятия, с които авторката си служи в процеса на доказване на докторската си теза. На теоретично равнище е изяснено основното понятие „идентичност“. Въведено е понятие за „европейска идентичност“, като акцентът е върху процеса на нейното изграждане. Имплицитно е формулиран основният изследователски въпрос, а именно „как влияят общите европейски политики в процеса на изграждане на европейската идентичност“. **Втора глава** представя европейската регионална политика и по-точно процеса на развитие на целите и инструментите ѝ. **Трета глава** представя методологията на докторантското изследване. **Четвърта глава** обяснява връзката между общата регионална политика и създаването на европейската идентичност на основата на авторско изследване на тези процеси в България. **Заключението** формулира основните тези, доказани в изложението и извежда основното твърдение на авторката, според което европейската регионална политика през програмния период 2014-2020 г. е допринесла за положителната европейска идентификация на българските граждани, въпреки че потенциалът ѝ в това отношение е много по-голям.

Дисертацията е разработена на основата на **представителна литература** – използван е широк набор от библиографски източници. Цитирането е добросъвестно и допринася за постигане на целите на дисертацията.

Дисертацията доказва, че авторката има компетенции за провеждане на научно изследване: тя демонстрира достатъчна теоретична подготовка в предметната област на дисертацията,

базисни умения за провеждане на емпирични изследвания, както и за анализ и синтез на научни факти.

В съдържателно отношение дисертацията е изключително интересна. В основата ѝ е поставен изследователски въпрос, който няма ясен отговор нито в изследванията на публичните политики, нито в европейските изследвания. Става дума за връзката между общите политики и сплотяването на общността, за която те се отнасят, чрез изграждането на идентичност. Липсата на ясен теоретичен отговор на формулирания въпрос е обяснима – политиките са правят в рамките на конституирани политически общности и те по-скоро са проява на вече съществуваща, формална или неформална идентичност, а не предпоставка за създаването ѝ. Поради особеностите на Европейския съюз като политическа общност, която израства „отдолу нагоре“, изследователският въпрос придобива не просто смисъл, а изключително значение. Допълнителна съдържателна ценност на дисертацията придава изборът на общата регионална политика като предмет на изследването. Националната държава и идентичността с нея в голяма степен се е изграждала успоредно и вероятно чрез общата образователна политика. Там обаче става дума за директно разпространение на ценности, т.е за директно създаване на идентичност. В случая на регионалната политика обаче става дума по-скоро за индиректни ползи по отношение на идентичността – нейното създаване се опосредства от разпространението сред гражданите на нагласата, че новата политическа общност – ЕС, работи в тяхна полза. Създаването на колективна идентичност чрез осъзнаване на ползата от принадлежността към нея не е очевиден процес.

Формулирането на изследователският въпрос, който е в основата на дисертацията, е несъмнен успех за докторантката и нейната научна ръководителка.

Дисертацията има няколко силни страни:

Тя е издържана в методологическо отношение. Дисертационното изследване прави преход от теоретично знание към практическото му приложение за установяване и обясняване на емпирични факти.

Докторантката не просто обобщава съществуващо знание. Тя добавя знание за конкретни процеси, които не са обект на съществуващи изследвания.

Авторката прави почти пълно възстановяване на развитието на общата регионална политика. Подобни изследвания в българоезичната литература вече съществуват. Гледната точка на авторката обаче е специфична – тя анализира процеса на общата регионална политика, търсейки социалните му измерения, а не непосредствените материални ползи от него, подход, който по принцип рядко се следва при все още следваните в световен мащаб парадигми на публично управление.

Дисертацията е действително интердисциплинарна. Тя обединява, при това естествено, две теми, които обикновено се разработват от обособени научни и професионални направления. Свързването или по-точно търсенето на връзката между политиките и идентичността е без съмнение евристичен подход, който може да доведе както до знание, необходимо за подобряване на политиките, така и до знание, необходимо за ускорение в изграждането на идентичности.

2. Актуалност:

Разработената проблематика без съмнение е актуална. От една страна тя съответства на съвременното развитие на науката. Поставени и изследвани са проблеми, които занимават световната научна общност. От друга страна дисертационното изследване се основава на актуална научна литература. За доказване на изследователските хипотези са използвани актуални изследвания.

Дисертацията е актуална и за практиките на публичното управление, дотолкова доколкото европейският процес и създаването на колективните ползи от него предполагат активно участие както на гражданите, така и на публичните власти на всички равнища в европейското управление. Максимализирането на ползите от европейските политики предполага знание за предизвикателствата в процеса на тяхното осъществяване. Осветляването на противоречивите процеси на европейските политики са от съществено значение за европейския процес като цяло. Обсъжданата дисертация отговаря в голяма степен на тази потребност.

3. Познание на проблема и на литературния материал.

Докторантката познава в голяма степен както актуалната научна литература, така и актуалните конкретни изследвания в двете области, свързани с обекта и предмета на дисертацията: общата регионална политика и европейската идентичност.

4. Качества на методиката.

Изследователската методика на проведеното за целите на дисертацията изследване е много ясно обяснена и обоснована. Тя включва два основни метода: вторичен анализ на данни и фокус-групи. Методите са подходящи и отговарят на целите на изследването. В същото време те не са ресурсно разточителни и поради това са приложими. Създадените чрез тях данни са достоверни и представляват добра основа за формулирането на ново знание.

5. Научни и научно-приложни приноси.

Съдържателните приноси на дисертацията са приемливо формулирани от докторантката. Те включват систематизацията на изследванията в областта на европейската идентичност, възстановяването (в исторически план) на развитието на целите на европейската регионална политика и изводите, свързани с европейската регионална политика през програмния период 2014-2020 г. в България.

Научните приноси на дисертацията могат да бъдат определени като приложение на съществуващи теории към нови факти. Тези приноси са значими и могат да повлияят на развитието на европейските изследвания най-вече чрез намерения фокус върху връзката общи политики – изграждане на обща идентичност.

6. Личният принос

Изследването, както и дисертацията са лично дело на авторката. Сполучливият избор на изследователски въпрос вероятно е направен от нейната научна ръководителка, но разработването му е резултат от компетентностите и изследователската упоритост на докторантката. Бих казала, че се е получила една полезна симбиоза между докторант и научен ръководител, която е позволила на Надя Бирежакли да продължи и надгради изследванията на проф. Мария Стойчева.

7. Авторефератът

Авторефератът е разработен подходящо, така че дава пълна и точна представа за извършената изследователска работа и резултатите от нея.

8. Представената за публична защита дисертацията предизвиква няколко въпроса.

Обикновено това се случва със сериозните текстове. Следващите съображения са предизвикани размисли, които могат да бъдат възприети и като изследователски въпроси. Последните биха могли, надявам се, да предизвикат бъдещите търсения на докторантката. Първият въпрос касае отношението европейска идентичност – национална идентичност. Твърдението на авторката е, че между тях няма принципно противоречие, а по-скоро европейската идентичност се изгражда на основата на националната идентичност, нещо като „ти си европеец, защото си българин“. Ще си позволя да кажа, че това в голяма степен е романтична представа за европейския процес и нейното разпространение всъщност не допринася за преодоляването на противоречията в рамките на европейския процес. Защото „ти си европеец, защото си българин“, не трябва да противоречи на „ти си европеец, защото си поляк, или холандец, или немец“, което предполага ползите да бъдат равно разпределени на

национално равнище, а това е по-скоро невъзможно. Разбира се идентичността не е резултат единствено от осъзнаването на ползата, но съвременните (материални) ценности по-скоро предполагат това. А и това е разбирането, заложено в европейските политики.

Вторият въпрос е свързан с анализа на регионалната политика. А това струва ми се, може да се отнесе към всяка европейска политика. Мотивите за общите политики в най-честия случай са идеални, а оценката на резултатите минава винаги през оценка на непосредствените, материални ползи. Защо това е така е въпрос на друг анализ. Въпросът е, че всяка обща политика остава в рамките на икономическата рационалност и търсенето на оптимално от финансова гледна точка публично инвестиране. В този смисъл идеалните цели, вкл. и общата идентичност се очакват в резултат на масовото разпознаване на ползата от взаимното съществуване, въпреки заявените политически намерения.

В тази връзка ще си позволя да задам на докторантката следните въпроси:

Може ли съществуването на национална или местна идентичност да се превърне в преграда за изграждането на европейска идентичност? И какво правим в тези случаи?

Какво в общата регионална политика трябва да се промени, за да се увеличи приносът ѝ за изграждане на европейска идентичност?

Заключение.

Обсъжданата дисертация е доказателство за компетентността на нейната авторка като социален изследовател. Това е основаната причина, поради която гласувам за това Надя Бирежакли да получи научно-образователна степен “Доктор” по професионално направление 3.3. Политически науки, шифър 05.11.02 Политология (Европеистика – Политологични изследвания на ЕС – Европейска идентичност).

02. 01. 2020 г.

Подпис:

Доц. д-р Татяна Томова